

Tillfälliga bestämmelser om förebyggande sjukpenning med anledning av sjukdomen covid-19

Sammanfattning

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) tillstyrker förslaget om att individer i vissa angivna riskgrupper som tillfälligt avstår från förvärvsarbete för att undvika att smittas av sjukdomen covid-19 ska få rätt till en förmån inom socialförsäkringen. I remissyttrandet lämnar förbundet dock fem synpunkter på förslaget, enligt nedanstående.

- SKR ser att de i förslaget angivna riskgrupperna kommer att medföra svårigheter i den försäkringsmedicinska bedömningen av vilka individer som tillhör berörda grupper. Underlag behöver skyndsamt tas fram för att besvara en mängd medicinska frågeställningar som individer oundvikligen kommer ställa till hälso- och sjukvården för att få reda på om de anses tillhöra angiven riskgrupp eller inte.
- Förslaget innebär att individer som söker förmånen ska uppvisa läkarintyg för att styrka tillhörighet till riskgrupp. SKR ser att detta kommer att innebära en belastning på hälso- och sjukvården i en läge där man redan är hårt belastad. SKR rekommenderar därför att även andra medicinska underlag ska kunna användas, exempelvis aktuella utdrag ur patientjournal. Förbundet noterar även att antalet individer som kommer ansöka om ersättningen förmodligen blir fler än beräknat, utifrån den tämligen vida avgränsningen av riskgrupperna i förslaget.
- SKR delar uppfattningen i promemorian att konsekvensen av förslaget för hälso- och sjukvården samt omsorgen kan bli påtaglig vad gäller bortfall av personal om många av de individer som är särskilt sårbara jobbar inom vården eller omsorgen och därför tillfälligt avstår från arbete utanför hemmet.
- Förslaget innebär i sak en helt ny sorts förmån och förbundet ställer sig tveksam till att utvidga nuvarande regler om förebyggande sjukpenning. Det finns risk att det uppstår kommunikationsproblem och sammanblandning med nuvarande regelverk. Avgränsningen i förslaget att inte bedöma och hantera individer i riskgrupper såsom sjuka anser SKR däremot vara helt riktigt. Liksom att arbetsgivarens arbetsmiljöansvar att förebygga och anpassa utifrån smittorisk kvarstår oförändrat.

- SKR är positiv till att rätten till ersättning begränsas till den 30 september 2020, alternativt till ett tidigare datum som Folkhälsomyndigheten i så fall meddelar i beslut om aktuell risknivå.

Behov av förmån för riskgrupper

Alla riksdagens partier har tidigare enats om att det behövs en ny förmån för att skydda personer i riskgrupper. *Riskgrupper* har definierats av Socialstyrelsen i en rapport (*Identifiering av riskgrupper som löper störst risk att drabbas av ett särskilt allvarligt sjukdomsförlopp vid insjuknande i covid-19, Dnr 5.7-13632/2020, 2020-04-17*). Tillhörighet till riskgrupp ska ge möjlighet att stanna hemma från arbetet när risk för allvarliga konsekvenser av insjuknande i covid-19 föreligger och det inte finns möjlighet att arbeta hemifrån och arbetsgivarens möjligheter att anpassa arbetet är uttömda.

Frågan om att införa en ersättning för riskgrupper har dock visat sig komplex och svårhanterlig. Det finns inte, inom sjukförsäkringen, någon självklar hemvist för riskgrupper eftersom individerna inte själva är sjuka i covid-19 eller smittade av SARS-Cov 2, men har en högre sårbarhet vid insjuknande i covid-19.

Förbundet är av den uppfattningen att arbetsgivare och arbetstagare inom sektorn hitintills gemensamt har hittat olika lösningar, som till exempel tjänstledighet och semester, men sammanfattningsvis har ett behov av en förmån för denna grupp blivit alltmer angelägen. Förbundet välkomnar därför förslaget om en ny förmån där riskgrupper erhåller viss ersättning för inkomstförlust.

SKR vill i detta yttrande tydliggöra att samtidigt som förbundet ställer sig bakom ett förslag om en förmån för arbetstagare som konstateras tillhöra en riskgrupp, är det angeläget att inte belasta hälso- och sjukvård ytterligare med krav på läkarintyg för att styrka tillhörighet för att få förmånen. Samtidigt som arbetsgivare inom vård och omsorg har ett stort arbetsmiljöansvar för sin personal, har de även ett uppdrag att leverera hälso- och sjukvård och omsorg till befolkningen. Det är i den kontexten som SKR:s remissyttrande ska läsas.

Förslagets avgränsning av riskgrupper väcker frågor

Då det är många individer som kommer behöva bedömas om de tillhör riskgrupp är det viktigt att riskgrupperna definieras så tydligt som möjligt för att bedömningarna ska bli likvärdiga och rättssäkra. Det är även av vikt att bedömningarna sker av hälso- och sjukvården på sedvanligt sätt, vilket SKR noterar saknas tydligt uttryckt i förslaget. Avgränsningarna av riskgrupper i förslaget lämnar en mängd frågeställningar som skyndsamt behöver klargöras, exempelvis;

- Vad är bakomliggande orsak för riskgruppen pågående eller nyligen avslutad cancerbehandling? Sänkt immunförsvar under behandling, ytterligare ökad risk för blodproppar eller andra orsaker?

- Vilken grad av njursvikt avses, även lindrig sådan?
- Vilken svårighetsgrad av leversjukdom ingår i riskgrupp?
- Hur ska samtidig förekomst av flera angivna diagnoser styrkas och värderas?
- Vilka diabeteskomplikationer avses och stroke för patientgrupper?
- Vilka diagnoser ingår i neurologisk eller neuromuskulär sjukdom?

Punkt 10 i förslaget som omfattar ”resttillstånd efter en sjukdom eller en sjukdom som allvarligt påverkar viss organfunktion eller genomgår behandling som kan försämra kroppens försvar mot virusinfektioner”, anser SKR är av särskild vikt att tydliggöra. SKR efterfrågar även en bedömning av hur stor gruppen med BMI >40 är i antal, vilket framstår som högst oklart utifrån att dessa individer inte självfallet har en läkarkontakt sedan tidigare.

Krav på läkarintyg ökar belastningen för hälso- och sjukvården

Förslaget innehåller krav på uppvisande av läkarintyg vid ansökan om förmånen. Det innebär flera konkreta problem för hälso- och sjukvården som sammantaget kommer medföra högre belastning. SKR ser att ett stort antal individer som kommer att ansöka om förmånen behöver kontakta hälso- och sjukvård för att få stöd och svar på frågor, förutom de som också efterfrågar ett läkarintyg. Läkarintyg med det i förslaget angivna syftet finns heller inte framtaget idag, vilket riskerar skapa merarbete och följdfrågor hos samtliga inblandade. SKR anser inte heller att det är klarlagt att de som tillhör angiven riskgrupp oftast har en aktuell och pågående läkarkontakt, såsom förslaget pekar på.

Förbundet anser inte att det behöver ställas ett krav på läkarintyg som medicinskt underlag för att styrka tillhörighet till riskgrupp eftersom det inte ska ske någon bedömning av arbetsförmåga eller rehabiliteringspotential. Som påpekas i promemorian, ska tillhörighet till riskgruppen medföra ett antagande om nedsatt arbetsförmåga. Detta förutsatt att hemarbete inte är möjligt och arbetsgivaren heller inte kan anpassa arbetet på lämpligt sätt.

SKR föreslår därför att underlaget till Försäkringskassan även ska kunna utgöras av annat aktuellt medicinskt underlag, såsom journalkopior där det framgår att patienten har en diagnos som ingår i riskgruppen.

SKR vill även påpeka att även arbetsgivarna kan behöva ta del av relevant medicinskt underlag som grund för rätt till ledighet från arbetet.

Oklarhet i antalet individer som berörs kan innebära konsekvenser för personalförsörjningen

Som promemorian lyfter kan inrättandet av en förmån för riskgrupper också få konsekvenser för personalförsörjningen inom sektorn. Det finns stora svårigheter att på förhand bedöma hur många individer som kommer ansöka om förmånen.

Förbundet vill påtala en risk att samhällsviktiga funktioner, såsom hälso- och sjukvård samt omsorgen, kan påverkas av bortfall av personal och därmed kan förslaget även i en förlängning innebära konsekvenser för patienter och brukare.

Utvidgad förebyggande sjukpenning

SKR förstår svårigheterna att snabbt utreda vilken förmån, inom gällande lagstiftning som är lämplig för riskgrupper, men är frågande inför att departementet valt ersättningslaget förebyggande sjukpenning. Förslaget presenterar ett undantag från nu gällande förebyggande sjukpenning som i sak innebär en helt ny ersättningsform och har mycket lite gemensamt med den ursprungliga bestämmelsen. För att vara berättigad till förebyggande sjukpenning krävs enligt gällande regler att individen ska kunna visa upp ett läkarintyg samt en upprättad plan för medicinsk behandling som också godkänts av Försäkringskassan.

Förbundet ser hellre en lösning där ersättningen för riskgrupper hanteras som en separat och helt ny ersättningsform inom socialförsäkringsbalken i syfte att inte sammanblandas med nuvarande förmån.

SKR ser positivt på att riskgrupper enligt förslaget inte ska anses tillhöra gruppen sjuka, då föreligger inte heller ett ansvar för arbetsgivaren vad gäller arbetslivsinriktade rehabiliteringen. SKR ser även positivt på att rätten till förmånen ska vara avhängigt ett intygande på heder och samvete av arbetstagaren att möjligheter till förebyggande åtgärder och anpassningar av arbetsituationen är uttömda. Det förutsätter en dialog med arbetsgivaren, vilket även är särskilt viktigt utifrån att arbetsgivaren har att bedöma rätten till ledighet i sig.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Knape
Ordförande